

Wymagania edukacyjne: Oblicza geografii, zakres podstawowy klasa I A,B i C, D

Nr lekcji	Temat lekcji	dopuszczający	dostateczny	dobry	Bardzo dobry	celujący
1.	Zmiany na mapie politycznej świata	<p>Uczeń wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, integracja, dezintegracja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje na mapie politycznej świata wybrane państwa i ich stolice wymienia przykłady największych i najmniejszych państw pod względem powierzchni i liczby ludności wymienia nazwy państw powstałych w Europie po 1989 r. wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską wymienia nazwy województw Polski 	<p>Uczeń wymienia elementy państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między enklawą a eksklawą wskazuje na mapie politycznej świata przykłady enklaw i eksklaw porównuje powierzchnię państw i wymienia nazwy kontynentów objętych procesem dekolonizacji i podaje przyczyny dekolonizacji wymienia przykłady terytoriów zależnych podaje przyczyny procesów integracji i dezintegracji państw i wymienia regiony świata, w których zachodzą procesy integracji i dezintegracji opisuje położenie i granice podziału admin Polski 	<p>Uczeń opisuje zmiany na mapie politycznej świata w różnych okresach historycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje skutki dekolonizacji analizuje mapę polityczną świata opisuje zmiany na mapie politycznej świata po 1989 r. oraz następstwa tych zmian opisuje na podstawie mapy Polski i danych statystycznych zmiany granic Polski po 1945 r. 	<p>Uczeń wyjaśnia kształtowanie się aktualnego podziału politycznego od okresu wielkich odkryć geograficznych przez kolonializm po proces dekolonizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje ustroje polityczne na świecie wyjaśnia gospodarcze, społeczne oraz polityczne skutki integracji i dezintegracji w skali lokalnej, regionalnej i globalnej wykazuje korzyści wynikające z położenia geograficznego Polski 	<p>Uczeń analizuje przyczyny integracji i dezintegracji państw</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego niektóre kraje ulegają rozpadowi politycznemu ocenia znaczenie położenia geopolitycznego Polski w Europie i na świecie
2.	Liczba ludności świata i jej zmiany	<p>Uczeń wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia, przyrost naturalny, eksplozja demograficzna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wzrostu liczby ludności na świecie wymienia nazwy najludniejszych kontynentów i wskazuje te kontynenty na mapie świata wymienia nazwy krajów o wysokim i niskim przyroście naturalnym odczytuje z wykresu wartość współczynników: urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w Polsce 	<p>Uczeń opisuje zmiany liczby ludności na poszczególnych kontynentach</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności na świecie odczytuje zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego na świecie wymienia czynniki wpływające na eksplozję demograficzną analizuje wykres przedstawiający model przejścia demograficznego i opisuje na podstawie wykresu i danych statystycznych zmiany liczby ludności w Polsce po 1946 r. 	<p>Uczeń oblicza współczynnik przyrostu naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje przyczyny zmian współczynnika przyrostu naturalnego na świecie porównuje na podstawie danych statystycznych wartość współczynnika przyrostu naturalnego w krajach słabo i wysoko rozwiniętych charakteryzuje fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego na przykładach z całego świata wymienia czynniki wpływające na niską wartość przyrostu naturalnego w Polsce 	<p>Uczeń wyjaśnia przyczyny dysproporcji między wartością współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje skutki ujemnego przyrostu opisuje cechy społeczeństw w różnych fazach przejścia demograficznego na wybranych przykładach i analizuje model przejścia epidemiologicznego i ukazuje zmiany liczby ludności w Polsce 	<p>Uczeń prognozuje zmiany liczby ludności na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> przewiduje skutki wzrostu liczby ludności na świecie formuluje wnioski na podstawie analizy diagramu ilustrującego zmiany współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach
3.	Zróżnicowanie demograficzne społeczeństw	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura demograficzna, struktura zatrudnienia</i> wymienia cechy struktury demograficznej wymienia państwa o różnej średniej długości trwania życia na świecie oraz wskazuje je na mapie odczytuje dane z piramidy wieku i płci definiuje bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje strukturę wieku i płci na podstawie danych statystycznych oraz piramidy wieku i płci na wybranych przykładach odczytuje z mapy średnią długość trwania życia na świecie omawia przyczyny wzrostu średniej długości trwania życia w Europie omawia przyczyny starzenia się społeczeństw charakteryzuje na podstawie piramidy wieku cechy społeczeństwa młodego i starego charakteryzuje strukturę zatrudnienia ludności w wybranych krajach omawia przyczyny bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia skutki starzenia się społeczeństw wyjaśnia przyczyny zróżnicowania współczynnika feminizacji i maskulinizacji w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo analizuje piramidę wieku i płci ludności Polski porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych i wykresu wyjaśnia przyczyny różnych rodzajów bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> interpretuje piramidę wieku i płci społeczeństwa młodego (rozwojowego), zastojowego i starego (regresywnego) wykazuje zależność pomiędzy strukturą płci a wiekiem społeczeństwa porównuje strukturę demograficzną Polski ze strukturą demograficzną wybranych krajów świata wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu gospodarczego państw i wymienia społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje konsekwencje struktury wieku w społeczeństwach odznaczających się wysokim i niskim odsetkiem dzieci i młodzieży wymienia sposoby przeciwdziałania bezrobociu na świecie uzasadnia konieczność dostosowania kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb gospodarki w Europie i w Polsce
4.	Rozmieszczenie ludności na świecie	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu <i>gęstość zaludnienia</i> wymienia nazwy obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia na świecie i wskazuje te obszary na mapie wymienia na podstawie mapy bariery osadnicze na świecie odczytuje gęstość zaludnienia na 	<ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności na wybranych omawia na podstawie mapy gęstości zaludnienia zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na świecie wyróżnia i charakteryzuje obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania i opisuje rozmieszczenie ludności 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje gęstość zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia porównuje wartość gęstości zaludnienia w wybranych krajach opisuje geograficzne czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie wykazuje zależność pomiędzy liczbą ludności a poziomem rozwoju gospodarczego na danym obszarze 	<ul style="list-style-type: none"> formuluje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie analizuje skutki dużej lub małej gęstości zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo
5.	Migracje na świecie	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, emigracja, imigracja, reemigracja, saldo migracji</i> wymienia czynniki migracji na świecie wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków wymienia nazwy krajów, do których migrują 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje migracje i podaje ich przyczyny odczytuje z wykresu saldo migracji w wybranych krajach świata wyjaśnia przyczyny ujemnego salda migracji ludności w wybranych krajach opisuje główne kierunki migracji na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje saldo migracji w wybranych krajach oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego opisuje wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby ludności na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków charakteryzuje czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów opisuje pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje główne kierunki migracji we współczesnym świecie ocenia skutki migracji zagranicznych

6.	Zróżnicowanie ludności świata. Kręgi kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie i wskazuje rozmieszczenie ich przedstawicieli na mapie wymienia główne rodziny i grupy językowe na świecie wymienia główne religie na świecie wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa</i> wymienia mniejszości narodowe w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny kulturowego zróżnicowania ludności na świecie opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę wyznaniową na świecie opisuje zróżnicowanie językowe ludności świata i kręgi cywilizacyjne wymienia nazwy regionów zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe w Polsce i wskazuje je 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje na podstawie mapy zróżnicowanie odmian ludzkich charakteryzuje różnice między poszczególnymi kręgami kulturowymi na świecie analizuje zróżnicowanie kulturowe ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> podaje konsekwencje występowania wielu odmian ludzkich oraz dużego zróżnicowania etnicznego na świecie wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji SE 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań, które mogłyby ograniczyć negatywne przejawy różnicowania rasowego, językowego i religijnego na świecie
7.	Osadnictwo	<ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje jednostek osadniczych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> wymienia funkcje miast na świecie wskazuje największe miasta wymienia kryteria wyróżniania miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między miastem a wsią podaje przykłady typowych form osadnictwa wiejskiego i opisuje czynniki miastotwórcze i funkcje miast i opisuje typy fizjonomiczne przykładowych miast świata oraz wymienia miasta w Polsce liczące powyżej 200 tysięcy 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje typy form osadnictwa wiejskiego opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach porównuje miasta typowe dla poszczególnych regionów świata wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia pozytywne i negatywne skutki życia w mieście podaje przykłady typów miast odznaczających się podobnymi elementami architektonicznym i układem przestrzennym opisuje kryteria wyróżniania miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich
8.	Urbanizacja na świecie	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, zespoły miejskie</i> wymienia płaszczyzny urbanizacji wymienia czynniki mające wpływ na intensywność urbanizacji odczytuje wskaźniki urbanizacji w wybranych krajach świata wymienia nazwy najlepiej i najgłębiej zurbanizowanych województw w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje przyczyny urbanizacji na świecie wymienia typy aglomeracji miejskich wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie wyjaśnia proces dezurbanizacji wskazuje na mapie świata obszary najsilniej i najsłabiej zurbanizowane oraz największe zespoły miejskie wymienia fazy urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje fazy urbanizacji porównuje i opisuje wskaźniki urbanizacji na świecie i w wybranych regionach opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy wykazuje różnice między aglomeracją monocentryczną a policentryczną opisuje przyczyny powstawania dzielnic nędzy w krajach słabo rozwiniętych 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje przyczyny i skutki ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata charakteryzuje proces suburbanizacji i reurbanizacji w Polsce wyjaśnia przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego i problemów komunikacyjnych w dużych miastach 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata proponuje działania, które mogą poprawić jakość życia mieszkańców w dzielnicach nędzy (slumsach, fawelach)
9.	Czynniki rozwoju rolnictwa	<p>Uczeń wymienia nazwy obszarów o korzystnych czynnikach rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie świata</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura użytkowania ziemi, monokultura, rolnictwo towarowe, rolnictwo samopaatrzeniowe</i> 	<p>Uczeń wyjaśnia znaczenie rolnictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie wymienia pozaprzrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa i wyróżnia główne cechy struktury użytkowania ziemi opisuje poziom mechanizacji rolnictwa w wybranych krajach świata i wymienia cechy rolnictwa ekstensywnego i intensywnego 	<p>Uczeń wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania rolnictwa na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje cechy rolnictwa intensywnego i ekstensywnego na wybranych przykładach oblicza wielkość plonów na wybranych przykładach 	<p>Uczeń ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i społeczno-gospodarczych na zmiany struktury użytkowania ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje pozytywne i negatywne skutki rolnictwa uprzemysłowionego analizuje przestrzenne rozmieszczenie sposobów gospodarowania na świecie i w wybranych regionach 	<p>Uczeń wykazuje na wybranych przykładach zależność poziomu produkcji rolnej od warunków pozaprzrodniczych</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje warunki rozwoju rolnictwa w Polsce z warunkami rozwoju rolnictwa w krajach Unii Europejskiej i formułuje wnioski
10.	Główne obszary upraw	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy głównych roślin uprawnych na świecie wymienia czynniki warunkujące rozmieszczenie upraw na świecie wymienia główne uprawy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje rośliny uprawne i podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu obszarów upraw wybranych roślin wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje te obszary wymienia największych producentów wybranych roślin i znaczenie roślin zbożowych i przemysłowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne obszary upraw na świecie wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia obszarów upraw wybranych upraw na świecie porównuje wielkość produkcji rolniczej w wybranych krajach świata i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia przyczyny zróżnicowania upraw roślin w wybranych regionach ocenia zmiany w strukturze zasiewów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje na podstawie danych statystycznych plony i zbiory roślin uprawnych w wybranych krajach świata i w Polsce oraz formułuje wnioski
11.	Chów zwierząt na świecie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cele hodowli zwierząt wymienia główne gatunki zwierząt hodowlanych w różnych regionach świata wymienia przeznaczenie wybranych zwierząt hodowlanych 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia czynniki wpływające na hodowlę zwierząt na świecie omawia pogłowie zwierząt hodowlanych na wybranych przykładach wymienia nazwy regionów hodowli zwierząt i wskazuje te regiony na mapie opisuje główne kierunki produkcji zwierzęcej 	<ul style="list-style-type: none"> opisuje główne obszary chowu zwierząt wymienia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia chowu na świecie porównuje intensywny i ekstensywny chów zwierząt i omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie rozmieszczenia hodowli bydła w różnych regionach wyjaśnia przyczyny spadku pogłowia 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia strukturę hodowli zwierząt na świecie ocenia znaczenie chowu zwierząt dla polskiej gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność w rozmieszczeniu chowu niektórych gatunków zwierząt hodowlanych od warunków produkcji rolnej (przyrodniczych i pozaprzrodniczych)

12.	Leśnictwo i gospodarka morską	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monokultura leśna, lesistość, rybolówstwo, rybactwo, akwakultura, marikultura</i> • wymienia największe kompleksy leśne na Ziemi • wymienia funkcje lasów • wymienia na podstawie mapy województwa o największym i najmniejszym zalesieniu w Polsce • wymienia na podstawie danych statystycznych nazwy państw o największych połowach morskich • wymienia nazwy portów rybackich w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia gospodarcze wykorzystanie lasów • wymienia różnice między rabunkową a racjonalną gospodarką leśną • wymienia kraje na świecie o zróżnicowanej lesistości • opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie głównych kompleksów leśnych w Polsce • przedstawia podział obszarów morskich na świecie • wymienia przykłady wykorzystania oceanu światowego • opisuje obszary połowów morskich • porównuje wielkość połowów morskich 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje racjonalną gospodarkę leśną na wybranych przykładach • charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) • omawia problemy gospodarki leśnej w Polsce • charakteryzuje cechy gospodarki morskiej • porównuje udział oceanów w światowych połowach • omawia problemy gospodarki morskiej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej na świecie i w Polsce • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego gospodarowania zasobami leśnymi • wykazuje przyczyny rabunkowej gospodarki leśnej na wybranych przykładach • analizuje zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę ochrony zasobów leśnych oraz formułuje wnioski • uzasadnia potrzebę współdziałania państw w zakresie ochrony zasobów morskich
13.	Rozwój i znaczenie przemysłu	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sekcje i działy przemysłu • wymienia funkcje przemysłu • wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia najlepiej rozwijające się działy produkcji przemysłowej w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okręg przemysłowy, ośrodek przemysłowy</i> • wymienia na podstawie mapy nazwy okręgów przemysłowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia znaczenie przemysłu • omawia na wybranych przykładach czynniki lokalizacji przemysłu • wymienia na podstawie danych statystycznych i wskazuje na mapie świata kraje o największej produkcji przemysłowej w wybranych dziedzinach • charakteryzuje na podstawie wykresu udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach • przedstawia na podstawie danych statystycznych i wykresu strukturę produkcji przemysłowej w Polsce • charakteryzuje cechy okręgu przemysłowego • wymienia rodzaje okręgów przemysł 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia różnice między przymusową, związaną i swobodną lokalizacją przemysłu • podaje przykłady lokalizacji przymusowej, związanej i swobodnej • charakteryzuje rewolucję przemysłową • wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w polskim przemyśle w ostatnim 30-leciu • charakteryzuje na podstawie mapy czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych • omawia strukturę gałęziową przemysłu w wybranych okręgach 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu a warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim • analizuje przyczyny prywatyzacji i restrukturyzacji przemysłu w Polsce • wyjaśnia udział i znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce • wymienia pozytywne i negatywne skutki koncentracji przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skutki procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu na świecie i w Polsce • ocenia politykę państw wysoko rozwiniętych gospodarczo dotyczącą restrukturyzacji okręgów przemysłowych
14.	Przemysł wysokiej technologii na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>restrukturyzacja przemysłu, modernizacja przemysłu, deglomeracja przemysłu</i> • wymienia branże przemysłu high-tech • wymienia na podstawie mapy regiony, w których rozwija się przemysł high-tech 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy restrukturyzacji i modernizacji przemysłu, przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii, wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech opisuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje formy przestrzenne przemysłu high-tech (technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe), charakteryzuje wybrany ośrodek high-tech, wymienia przykłady najszybciej rozwijających się gałęzi nowoczesnego przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie mapy udział produktów wysokiej technologii w eksporcie artykułów przemysłowych w wybranych krajach • opisuje wpływ przemysłu wysokich technologii na rozwój gospodarczy państw 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia korzyści wynikające z rozwijania nowoczesnych gałęzi przemysłu
15.	Energetyka na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia źródła energii na świecie • wymienia surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych • wymienia główne surowce energetyczne w Polsce • wymienia typy elektrowni • wymienia odnawialne źródła energii • wymienia nazwy różnych typów elektrowni w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie i opisuje znaczenie • wymienia nazwę organizacji skupiającej największych eksporterów ropy naftowej • odczytuje zmiany w bilansie energetycznym • odczytuje udział wybranych krajów w światowej produkcji energii elektrycznej • lokalizuje surowce energetyczne w Polsce • wymienia zalety i wady różnych rodzajów elektrowni, wymienia i lokalizuje obszary występowania różnych typów elektrowni • wyjaśnia znaczenie odnawialnych źródeł energii elektrycznej dla gospodarki • lokalizuje Polski elektrownie ciepłone i w 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na strukturę energii w danym kraju • analizuje bilans energetyczny świata • wyraża twierdzenie, że ropa naftowa rządzi światem • analizuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce • wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki eksploatacji i wykorzystywania tradycyjnych surowców energetycznych • charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie • ocenia zjawisko uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych • ocenia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki atomowej • przedstawia problemy przemysłu energetycznego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • prognozuje zmiany w bilansie energetycznym świat do 2050 r. • uzasadnia konieczność racjonalnej gospodarki surowcami energetycznymi i energią • ocenia możliwości wykorzystania w Polsce źródeł energii odnawialnej
16.	Komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie usług, wymienia rodzaje usług, wymienia działy komunikacji • klasyfikuje rodzaje transportu i wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura transportowa</i>, wymienia czynniki rozwoju transportu • wymienia na podstawie mapy nazwy głównych portów morskich, wskazuje główne szlaki transportu morskiego, wymienia nazwy regionów o największej gęstości dróg kołowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie usług we współczesnej gospodarce, wykazuje znaczenie transportu • opisuje zróżnicowanie sieci transportowej na świecie, opisuje działy łączności • opisuje znaczenie poszczególnych rodzajów transportu lądowego na świecie i opisuje przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci dróg kołowych i sieci kolejowej na świecie • opisuje znaczenie transportu wodnego i lotniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym • opisuje dostęp do internetu w wybranych krajach świata • wyjaśnia przyczyny, które zdecydowały o stanie sieci transportowej w poszczególnych państwach, charakteryzuje wady i zalety różnych rodzajów transportu • omawia znaczenie nowoczesnych terminali 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania udziału sektora usług w tworzeniu dochodu narodowego na świecie • omawia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów na świecie i w wybranych regionach 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że zatrudnienie w usługach jest jednym z mierników poziomu rozwoju gospodarczego • wyjaśnia znaczenie łączności w funkcjonowaniu polskiej gospodarki • charakteryzuje główne problemy transportu w Polsce

17.	Rozwój turystyki na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne infrastruktura turystyczna</i> • wymienia rodzaje turystyki • wymienia przyczyny rozwoju turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata • klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów • charakteryzuje rodzaje turystyki • wymienia nazwy regionów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie • identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów świata • wyjaśnia przyczyny zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków • ocenia atrakcyjność turystyczną Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych • opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności
18.	Dysproporcje w rozwoju ekonomicznym państw	<p>Uczeń wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto (PKB)</i> i wymienia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym</p> <ul style="list-style-type: none"> • odczytuje wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze • wymienia i wskazuje przykłady państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych gospodarczo i wyróżnia na podstawie mapy regiony bogate i biedne 	<p>Uczeń opisuje wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje PKB na 1 mieszkańca w wybranych krajach i charakteryzuje wskaźnik (HDI) • odczytuje zróżnicowanie wskaźnika HDI w wybranych krajach i opisuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju i określa, które regiony zalicza się do bogatej Północy, a które – do biednego Południa 	<p>Uczeń klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników społeczno-gospodarczych</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje skutki nierównomiernego rozwoju państw 	<p>porównuje wybrane kraje świata pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. USD) oraz wskaźnika HDI oraz dostrzega zależności między wartością wskaźnika PKB i HDI</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje działania bogatych państw i organizacji międzynarodowych mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami 	<p>Uczeń</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata • proponuje sposoby zmniejszenia nierówności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata
19.	Wyżywienie na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na nierównomierny dostęp do żywności • wymienia na podstawie mapy kraje o niedoborze i nadprodukcji żywności 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny głodu i niedożywienia • odczytuje z wykresu strukturę niedożywienia w wybranych regionach świata • wskazuje regiony głodu i niedożywienia na świecie i wymienia nazwy organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów, głodu 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje poziomy wyżywienia na świecie • wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie • wyjaśnia przyczyny otyłości na świecie • wyjaśnia, na czym polegała zielona rewolucja 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność poziomu wyżywienia ludności od warunków produkcji rolnej • analizuje skutki głodu i niedożywienia na świecie • omawia skutki zielonej rewolucji • wyjaśnia skutki otyłości jako choroby cywilizacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia i projektuje różne formy pomocy krajów i organizacji pozarządowych państwom oraz regionom dotkniętym głodem • ocenia skuteczność działań organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów dotkniętych głodem
20.	Globalizacja. Przyczyny i skutki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>globalizacja</i> • wymienia przyczyny globalizacji • wymienia płaszczyzny globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady procesów globalizacji • wymienia korzyści wynikające z rozwoju procesu globalizacji • wymienia nazwy największych korporacji 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje procesy globalizacji na świecie i ich wpływ na rozwój regionalny i lokalny • charakteryzuje wielkie korporacje i ich rolę w procesie globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji • podaje i analizuje przyczyny sprzeciwu wobec globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje korzyści, jakie osiągają kraje średnio i słabo rozwinięte gospodarczo z lokalizacji filii międzynarodowych koncernów na ich terenie • uzasadnia że Polska jest objęta procesem glob
21.	Współpraca międzynarodowa. Organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja międzynarodowa, handel zagraniczny, import, eksport, bilans handlu zagranicznego</i> • wymienia płaszczyzny integracji międzynarodowej • wymienia na podstawie mapy nazwy organizacji międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje cele integracji i wyjaśnia znaczenie handlu międzynarodowego • wyjaśnia, co składa się na bilans handlu zagranicznego i wymienia głównych światowych eksporterów i importerów • wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej • analizuje znaczenie ONZ • charakteryzuje organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska • wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie współpracy międzynarodowej na szczeblu krajowym i regionalnym • wyjaśnia przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne • analizuje pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że integracja polityczna i gospodarcza jest korzystna dla krajów zrzeszonych w poszczególnych organizacjach
22.	Konflikty zbrojne. Terroryzm	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i> • wymienia źródła konfliktów na świecie • podaje przykłady wybranych konfliktów zbrojnych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny konfliktów zbrojnych • wskazuje na mapie świata najważniejsze obszary konfliktów zbrojnych i zamachów terrorystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje miejsce i charakter wybranych zamachów terrorystycznych w XXI w. • wyjaśnia skutki terroryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki konfliktów zbrojnych • opisuje wybrany konflikt zbrojny, podając strony konfliktu, jego przebieg i przyczyny i wyjaśnia, w jaki sposób społeczność międzynarodowa może zapobiec konfliktom 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym konfliktami zbrojnymi
23.	Oddziaływanie człowieka na środowisko	<p>Uczeń wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> i wymienia przyczyny antropopresji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy obszarów o dużej antropopresji 	<p>Uczeń wymienia przejawy antropopresji związanej z rozwojem rolnictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wpływ przemysłu i transportu na środowisko przyrodnicze • wymienia czynniki wpływające na niedobór wody na świecie 	<p>Uczeń opisuje efekt cieplarniany i mechanizm powstawania dziury ozonowej, opisuje przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (globalnego ocieplenia), charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody i określa przyczyny tego zróżnicowania i wymienia działania człowieka przyczyniające się do deficytu wody</p>	<p>Uczeń wymienia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające ocieplaniu się klimatu • projektuje działania stosowane w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych 	<p>formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata – do głodu i ubóstwa
24.	Działania na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój, recykling, rekultywacja</i> • rozróżnia formy ochrony przyrody w Polsce • wymienia nazwy parków narodowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju • charakteryzuje filary zrównoważonego rozwoju • omawia na podstawie wykresu działania związane z recyklingiem 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje działania podejmowane na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej • wymienia nazwy międzynarodowych form ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje etapy relacji człowiek – środowisko • proponuje sposoby ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • przewiduje globalne przyrodnicze i pozapryrodnicze skutki zakłóceń równowagi ekologicznej • proponuje sposoby działań na rzecz zachowania równowagi w środowisku • wykazuje pozapryrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze